

Realizacja programu Regionalnego Banku Genów w Karpatach

Performance of the Program of Regional Gene Bank in Carpathians

Konferencja naukowa

"Metody zachowania i selekcji drzewostanów świerka rasy orawskiej".
Zakopane – Jaszczurówka – Krynica, 19–20 października 1995 r.

Zasada tworzenia regionalnych banków w strukturze Leśnego Banku Genów w Kostrzycy ma na celu zachowanie lokalnych populacji drzew leśnych oraz ocenę ich wartości genetycznej w zróżnicowanych warunkach środowiskach, charakteryzujących się różnym stopniem zagrożenia m.in. w Sudetach i Karpatach, jak też w tzw. "leśnych kompleksach promocyjnych", w których łączy się idea selekcji i ochrony drzew z prowadzeniem gospodarki leśnej opartej na podstawach ekologicznych. Regionalne banki genów w swoim założeniu powinny opierać się na infrastrukturze technicznej szkółek, przechowalni, wyłuszczeni itp. oraz na istniejących, bądź nowo zakładanych archiwach i uprawach porównawczych potomstwa drzewostanów uznanych za wartościowe w poszczególnych regionach przyrodniczo-leśnych kraju. Jednym z takich regionów jest kraina przyrodniczo-leśna Karpat, która charakteryzuje się bogactwem unikalnych zbiorowisk leśnych takich gatunków jak jodła, buk, świerk, a także sosna i dęby w strefie pogórza, oraz licznych gatunków domieszkowych. Środowisko leśne Karpat wykazuje znaczny stopień degradacji. Zjawisko to negatywnie wpływa na jakość zarówno drzewostanów gospodarczych jak i naturalnych populacji drzew, w tym również świerka. Liczne oceny wykazują zły stan górskich świerczyn nie tylko w Sudetach, ale także w wielu populacjach karpaccich, nawet w wyższych położeniach i w parkach narodowych. W związku z powyższym istnieje pilna potrzeba oceny aktualnego stanu drzewostanów świerkowych w warunkach Karpat oraz określenia zasad ich ochrony.

W tym celu Zakład Nasiennictwa, Szkółkarstwa i Selekcji Drzew Leśnych rozpoczął w 1994 r. cykl konferencji naukowych na temat zagospodarowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej świerka karpacciego. Pierwsza konferencja poświęcona temu problemowi zorganizowana została w N-ctwie Wisła, w dniach 24-25 listopada 1994 r. i

dotyczyła selekcji świerka rasy istebniańskiej. W dniach 19 i 20 października 1995 r. odbyła się na terenie Nadl. Nowy Targ i LZD Krynica podobna konferencja na temat "Metody zachowania i selekcji drzewostanów świerka rasy orawskiej", której organizatorem była Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krakowie przy współpracy naukowej Zakładu Nasiennictwa, Szkółkarstwa i Selekcji Drzew Leśnych Wydziału Leśnego Akademii Rolniczej im. H. Kołłątaja w Krakowie. W konferencji uczestniczyli naukowcy zajmujący się zagadnieniami selekcji drzew i drzewostanów z Instytutu Badawczego Leśnictwa w Warszawie (Zakład Fizjologii i Genetyki Drzew), Polskiej Akademii Nauk (Zakład Dendrologii w Kórniku), Wydziałów Leśnych w Poznaniu i Krakowie oraz przedstawiciele administracji Lasów Państwowych Regionalnych Dyrekcji w Krakowie, Krośnie i Katowicach.

W pierwszym dniu uczestnicy konferencji zwiedzili wyłączone drzewostany nasienne świerka rasy orawskiej w Nadleśnictwie Nowy Targ uznane w latach 1963-1995, wysłuchali także informacji dotyczących historii świerczyn orawskich.

Podczas sesji referatowej poruszono tematykę dotyczącą aktualnego stanu drzewostanów nasiennych w Karpatach, ze szczególnym uwzględnieniem świerczyn orawskich oraz zagadnienia metod ich zachowania i zagospodarowania. Referaty wygłosili:

- prof. dr hab. Maciej Giertych — "Doświadczenia proveniencyjne świerka na Orawie";
- mgr inż. Stanisław Widz — "Rola drzewostanów świerkowych w gospodarce leśnej Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie";
- mgr inż. Jan Matras — "Ochrona zasobów genowych świerka pospolitego w Polsce";
- dr hab. Władysław Barzdajn — "Zmienność świerka polskich proveniencji na powierzchni porównawczej w Nadleśnictwie Siemianice";
- mgr inż. Stanisław Wałach — "Historia świerczyn orawskich";
- mgr inż. Roman Latoń — "Zagospodarowanie drzewostanów świerkowych w Nadleśnictwie Nowy Targ";
- dr hab. Janusz Sabor, dr inż. Marian Kulej — "Zagospodarowanie selekcyjne oraz wartość hodowlana populacji świerka orawskiego".

Głosy w dyskusji poreferatowej dotyczyły przede wszystkim aktualnych sposobów zagospodarowania i prowadzenia wyłącznych drzewostanów nasiennych oraz ewentualnych zmian w dotychczasowym postępowaniu. Podjęto również problem wprowadzanej do lasów państwowych regionalizacji nasiennej. W podsumowaniu dyskusji stwierdzono, że:

- przyjęta regionalizacja nasienna jest w odniesieniu do terenów górskich zbyt sztywna, gdyż nie uwzględnia konsekwencji naturalnej selekcji świerczyn zlokalizowanych na różnych wysokościach i wyznacza zbyt wąski zasięg ich zmienności rasowej;
- przy selekcji drzewostanów nasiennych w górach należy brać pod uwagę położenie n.p.m., które między innymi determinuje różne reakcje wzrostowe populacji

drzew, wystawę i kierunek panujących wiatrów oraz wielkość powierzchni drzewostanów nasiennych;

- należy uwzględnić gradient pionowy przy doborze materiału odnowieniowego w górskich warunkach z uwagi na różnorodność klimatyczną poszczególnych stref wysokościowych;
- istnieje konieczność zachowania zmienności genetycznej istniejących populacji świerka orawskiego, głównie drogą odnowienia naturalnego *in situ*, na możliwie dużej, zróżnicowanej wiekowo powierzchni drzewostanów nasiennych.

W drugim dniu konferencji jej uczestnicy zwiedzili powierzchnię doświadczalną świerka pospolitego IPTNS IUFRO 1994/1968 oraz Stację Dydaktyczno-Badawczą Zakładu Nasiennictwa, Szkółkarstwa i Selekcji Drzew Leśnych w Krynicy.

Janusz Sabor
Z Zakładu Nasiennictwa, Szkółkarstwa i Selekcji Drzew Leśnych
Wydziału Leśnego Akademii Rolniczej im. H. Kołłątaja w Krakowie